

ring door bedrijven. Opvallend daarbij is dat Van de Perres tekst vrij helder aantoon hoezeer het dat economisme wel degelijk te doen is om macht, meer bepaald om de vraag wie het in het culturele proces voor het zeggen heeft: ofwel de kunst en de kunstcritiek, ofwel de brede, vooral economische Umwelt. Met de sneren die Van de Perre zich permitteert naar de 'deskundologen' in commissies en adviesraden, 'het oligopolie van de kulturele goeroes (...) in samenwerking met enkele verlichte kulturredacteuren van de betere kranten en tijdschriften', de 'kulturokraten', de 'de-kreetcultuur' en de 'splendid isolation van een bepaald kultuurcircuit' is 's mans antwoord wel duidelijk.

De column is een ondubbelzinnige eis tot medezeggenschap in de cultuur zelf, niet zozeer organisatorisch, maar specifiek inhoudelijk – de cultuur moet immers van een maatschappij-afgewendheid worden gered. De tekst bevat een duidelijke oproep om de cultuur te stroomlijnen naar een complex waarvan de economie slechts één onderdeel is. Het geheel moet naar het oordeel van Van de Perre immers passen in 'onze volksaard', want 'elk volk met een staatkundige dimensie bouwt zijn samenlevingsmodel uit op de drie pijlers: politiek, economie, cultuur'.

De embryonaire Vlaamse Staatsraison heeft, sinds Gaston Geens' Flanders' Technology, altijd een uitgesproken economische dimensie gehad; alleen managers en yuppies schenen toen achtenswaardige, creatieve Vlamingen te zijn. Daarin waren Vlaamse staatsopbouw en vrije-markteconomie innig vereend, in schril contrast met het collectivisme van socialistisch Wallonië. Meer en meer groeit daaruit een nationalistische logica ('identiteit', 'volksaard') die ook een claim legt op de cultuur. Toen hij in de Vlaamse Raad over de Ambassadeurs werd ondervraagd, verklaarde Van den Brande dat haast met zoveel woorden: de begunstigden moeten 'representatief (zijn) voor het Vlaams cultureel leven' en vanuit die representativiteit de plaats van Vlaanderen afbakenen in het 'Europa van de culturen' (3). De antagonismen zijn daarbij duidelijk aangegeven en ze zijn van politiek-structurele orde: 'Op het ogenblik dat er in Europa een cultureel centralisme ontstaat en dat meer en meer wordt gesproken van Belgische cultuur, willen wij wijzen op de culturele eigenheid van Vlaanderen' (4).

V-woord

Er schuilt nogal wat gebakken lucht in die verklaring, maar de tendens is wel even duidelijk als bedenkelijk: er wordt van de cul-

tuurmakers gevraagd dat ze een bewuste keuze zouden maken voor wat Van den Brande denkt wat de Vlaamse identiteit is. Tot in het absurde toe, want het Ambassadeurschap bevat een positieve discriminatie voor al wie het woord (het etiket) 'Vlaanderen' letterlijk in zijn naam draagt. I Fiamminghi is dus prima, maar La Petite Bande stelt grote problemen, want niet alleen komt het V-woord er niet in, de naam van het gezelschap is bovendien Frans.

Wat dat cultureel centralisme van Europa dan mag zijn, is praktisch niet zo makkelijk voorstelbaar (tenware Van den Brande het louter over taal zou hebben), maar het schijnt een Vlaams kunstenaar in alle geval door de minister-president verboden te zijn voor een Belgische cultuur te kiezen, en dat kan men zich al wat makkelijker voorstellen. Als er al een geografische term bij bedacht moet worden, zou ik de poëzie van Geert van Istendael of de films van Marc Didden best als 'Belgisch' kunnen beschouwen. Maar Rosas en Ultima Vez worden in Groot-Brittannië wel eens als Euro-crash omschreven en dat is dus niet zo best... Maar heeft dat wel enig belang? Maakt de cultuur niet haar eigen identiteit, iets waarvan wij achteraf eens kunnen gaan bekijken welk etiket wij daarop kunnen kleven, als wij dat al zouden willen doen?

Vooraf dat Van den Brande het nog nooit nodig heeft gevonden om zijn opvatting van de Vlaamse culturele eigenheid te definiëren, stemt tot nadenken. Achter de idee – en ik kan slechts hopen dat ik mij vergis – schuilt een erg zelfvoldane neiging tot van-zelfsprekend unitarisme, dat geen oog heeft voor de culturele pluraliteit of zelfbeschikking, en dat de kunst meer bepaald klem wil zetten tussen heel specifieke politieke en economische opties. Wat dat precies inhoudt, blijkt dan zo evident (vandaar die arrogantie) dat er blijkbaar niet eens over gesproken moet worden. Het resultaat daarvan is dan wel dat Van den Brande schijnt te pleiten voor een artistiek Vlaams-realisme, een term die ik hier gebruik als een variant op het meer bekende sociaal-realisme van de vroegere communistische landen.

Dit is geen goedkope beschuldiging; het volstaat een ander recente beleidsdaad van Van den Brande in herinnering te roepen, de televisieshow waarmee hij zijn project 'Vlaanderen-Europa 2002' publiek maakte, een project waarvan de Culturele Ambassadeurs trouwens een onderdeel zijn. De show bevatte louter propaganda, was geproduceerd door vriendjes uit de nomenclatura en de publieke omroep was verplicht het zwik uit te zenden (de BRTN kon dat nu eenmaal

niet afwijzen omdat zij niets mag weigeren aan haar voogd en financier, de executieve). Als informatie vermomde propaganda op de staatstelevisie: ook dat is een praktijk die men tegenwoordig alleen nog maar in Noord-Korea denkbaar acht.

Marc Reynebeau

- (1) *Geciteerd in Het Laatste Nieuws*, 14 juli 1993, p. 2
- (2) *Godfried Van de Perre, 'Heisa om cultuur'*, in *Trends*, 10 juni 1993, p. 58.
- (3) *Het is niet duidelijk wat Van den Brande met dat Europa der culturen bedoelt, maar het situeert zich ergens halfweg enerzijds het Europa van de regio's of volkeren en anderzijds het huidige, officiële Europa van de EG-lidstaten. Met 'culturen' bedoelt hij niet al te grote, etnisch of linguïstisch min of meer homogene gebieden, die over een geïnstitutionaliseerde, autonome politieke structuur beschikken. Hij bedoelt dus niet de Basken of Bretoenen, maar wel Catalonië of de Duitse Länder, maar ook nationale staten als Nederland, Denemarken, of, buiten de EG, Tsjechoë. En natuurlijk ook de Vlaamse Gemeenschap.*
- (4) *Vlaamse Raad, Beknopt Verslag*, 6 juli 1993, *Zitting 1992-1993*, nr. 67, p. 6.